

*А.Г. Бобкова
А.М. Захарченко*

КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Кафедра господарського права Донецького національного університету була створена у 1984 році і стала другою в Україні кафедрою, яка випускає студентів-правознавців господарсько-правової спеціалізації.

Першим завідувачем кафедри був доктор юридичних наук, професор, учасник Великої Вітчизняної війни С.З. Михайлін — відомий вчений-господарник донецького краю, фахівець з великим досвідом практичної і наукової роботи. Сергій Захарович успішно керував кафедрою протягом 10 років (1985–1995) і зробив величезний внесок в її становлення та розвиток.

З 1995 року кафедру очолює А.Г. Бобкова — талановитий науковець і педагог, доктор юридичних наук одночасно за двома спеціальностями: «господарське право, господарсько-процесуальне право» і «земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». У 1995 році обрана членом-кореспондентом Української екологічної академії наук; у 2002 році Антоніні Григорівні присвоєно вчене звання професора, а у 2009 вона обрана членом-кореспондентом Національної академії правових наук України.

Сьогодні кафедра господарського права — це колектив з 26 викладачів (16 штатних та 10 сумісників), в тому числі 4 докторів та 15 кандидатів наук, провідних наукових і практичних працівників регіону. Так, членами кафедри є засновник наукової школи господарського права, академік НАН і НАПрН України, директор Інституту економіко-правових досліджень НАН України В.К. Мамутов, провідні наукові співробітники цього інституту, доктори юридичних наук О.Р. Зельдіна, Г.Д. Джумагельдієва, директор Донецького регіонального відділення Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України З.Ф. Татькова, суддя господарського суду Донецької області, кандидат юридичних наук О.О. Уханьова, начальник інспекції державного архітектурно-будівельного контролю в Донецькій області, кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України О.Г. Курчин та ін.

Професорсько-викладацький склад кафедри забезпечує викладання 39 навчальних дисциплін, серед яких такі важливі курси як господарське, господарсько-процесуальне, екологічне, аграрне, земельне, транспортне, рекреаційне право. Крім того, викладаються авторські курси: «Юридичне обслуговування суб'єктів господарювання», «Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом», «Порівняльне господарське право», «Рекреаційне право» та ін.

З 2000 року кафедра є провідною на факультеті з організації навчального процесу для магістрів. Їх підготовка зорієнтована на набуття студентами навичок та умінь самостійного наукового пошуку, розвиток їх аналітичного мислення, виявлення та вирішення правових проблем у економічній сфері. На це спрямовані авторські навчальні дисципліни, серед яких: «Організація правових досліджень», «Проблеми господарського законодавства», «Проблеми господарсько-правової відповідальності», а також організація магістерської практики та науково-дослідної роботи студентів.

Для навчально-методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін успішно здійснюється підготовка відповідних посібників. Так, в останні роки викладачі кафедри виступили авторами (співавторами) таких робіт як: «Хозяйственное право»,

«Екологічне право», «Корпоративне право ЄС», «Біржове право», «Менеджмент юридической практики», «Юридичні клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади», «Спеціальний режим господарювання», «Медицинское право Украины», «Конституційне право України», «Комунальне право України», «Правове регулювання відносин у процедурі банкрутства», «Основи адміністративного судочинства в Україні», «Право Європейського Союзу» та ін. Всі ці видання користуються попитом як на економіко-правовому факультеті, так і за його межами. У 2012 році підготовлено до друку навчальні посібники з грифом МОН України «Земельне право України: конспект лекцій у схемах і таблицях» (автори А.Г. Бобкова, Н.В. Черкаська) та «Аграрне право: конспект лекцій у схемах» (автори А.Г. Бобкова, Ю.М. Павлюченко). Завершується підготовка Практикуму з господарського права, в роботі над яким беруть участь всі викладачі кафедри.

Науково-дослідна робота кафедри охоплює широке коло питань господарсько-правового забезпечення розвитку економіки України. Відповідний напрям наукової роботи сформувався під впливом знаних вчених-юристів Донецької наукової школи господарського права — В.К. Мамутова, Г.Л. Знаменського, О.О. Чувпила та ін. В межах цього наукового напрямку досліджуються питання правового статусу учасників відносин у сфері господарювання, державного регулювання економіки, правового регулювання господарської діяльності окремих видів, проблеми господарсько-правової відповідальності, захист прав суб'єктів господарювання, правове забезпечення використання природних ресурсів у сфері господарювання та ін.

За останні сім років результати науково-дослідної роботи доповідались на 124 науково-практичних конференціях, круглих столах, наукових семінарах тощо. Серед основних наукових заходів, в яких брали участь викладачі кафедри: Перший європейсько-азійській правовий конгрес (м. Єкатеринбург, 2007); Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку приватного права в умовах ринкової економіки» (м. Саратов, 2008); ІХ Міжнародна науково-практична конференція «Право на захист прав і свобод людини і громадянина (до 15-річчя Конституції Російської Федерації та 60-річчя прийняття Загальної декларації прав людини)» (м. Москва, 2008); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні процеси і технології в сучасному університеті» (м. Суми, 2009); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми науки і практики комерційного (підприємницького) права» (м. Санкт-Петербург, 2010); Міжнародний екологічний форум (м. Київ, 2010); Міжнародна науково-практична конференція «Юриспруденція: актуальні проблеми теорії і практики» (м. Львів, 2012); Всеукраїнський круглий стіл «Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України» (м. Харків, 2012); Міжнародна науково-практична конференція «Систематизація законодавства у сфері підприємництва: стан та перспективи» (м. Астана, Республіка Казахстан, 2012); Перша міжнародна конференція «Розвиток у Прикаспійському регіоні» (м. Астрахань, Російська Федерація, 2012) та ін.

З 2004 року кафедрою започатковано традицію організації науково-практичних конференцій, присвячених проблемам господарського та суміжних галузей права. Так, з нагоди 20-річчя створення кафедри в 2004 році була проведена Міжнародна науково-практична конференція «Господарське законодавство: практика застосування і перспективи розвитку у контексті європейського вибору»; з нагоди 25-річчя кафедри (2009 рік) спільно з ІЕПД НАН України організовано та проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Законодавче забезпечення економічної політики держави та

юридична освіта». За підсумками роботи конференції, в якій взяли участь відомі учені-юристи і практики України та Російської Федерації, видано збірник наукових праць, що включає понад 120 тез доповідей з актуальних проблем розвитку господарського законодавства.

У травні 2010 року кафедрою господарського права спільно з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України, Міжнародною асоціацією господарського права, Донецьким регіональним науковим центром і Координаційним бюро з проблем господарського права НАПрН України, відділенням Асоціації правників України в Донецькій області проведено всеукраїнський круглий стіл «Проблеми охорони і раціонального використання публічної власності», присвячений пам'яті С.З. Михайліна. У роботі круглого столу взяли участь більше тридцяти вчених і практиків з Донецька, Харкова, Одеси, Маріуполя.

У вересні 2011 року кафедра спільно з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України, Міжнародною асоціацією господарського права та Донецьким регіональним науковим центром НАПрН України організувала проведення міжнародного круглого столу «Господарський кодекс України: стан і перспективи застосування» за участю представників центральних органів державної влади та провідних науковців Республіки Казахстан.

За останнє десятиріччя підготували і захистили кандидатські дисертації викладачі кафедри: Л.І. Куш (2004), Л.Д. Руденко (2006), О.В. Титова (2006), Ю.О. Моїсєєв (2006), А.М. Захарченко (2007), О.В. Аушева (2007), Е.М. Деркач (2007), Ю.М. Павлюченко (2008), Ю.О. Серебрякова (2008), Н.В. Черкаська (2009), З.Ф. Татькова (2010), І.М. Любимов (2010), А.І. Гурова (2010), Н.В. Трофуненко (2011), К.О. Калаченкова (2012), О.Г. Курчин (2012); докторські дисертації — О.Р. Зельдіна (2007), В.І. Дубницький (2008), С.С. Валітов (2010), Г.Д. Джумагельдієва (2012). На базі кафедри продовжують роботу над кандидатськими дисертаціями 7 аспірантів і здобувачів.

За результатами наукових досліджень видано низку монографій, більш ніж 300 наукових статей, тез наукових доповідей. Викладачі кафедри виступили співавторами кількох науково-практичних коментарів до Господарського кодексу України, один з яких видано під редакцією професора А.Г. Бобкової. Антоніна Григорівна також є співавтором п'ятитомного загальноакадемічного видання «Правова система України: історія, стан і перспективи», а також укладачем бібліографічного довідника «Правове регулювання господарських відносин», у якому представлена наукова література з господарського права і процесу за період з початку 70-х років минулого століття до початку 2008 р.

Кафедра підтримує тісні зв'язки з вищими навчальними закладами, факультетами та науково-дослідними інститутами юридичного профілю. Зокрема, при здійсненні наукової діяльності кафедра протягом тривалого часу співпрацює з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України — однією з провідних науково-дослідних організацій, що займається вирішенням теоретичних і практичних проблем господарського права, обґрунтуванням пріоритетних напрямів розвитку господарського законодавства.

Проводиться обмін досвідом з відповідними профільними кафедрами Київського національного університету імені Т. Шевченка, Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Національного університету «Одеська юридична академія», Інституту юриспруденції та міжнародного права

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля та інших ВНЗ України. Продовжується співробітництво з Інститутом держави і права Російської академії наук, відповідними кафедрами п'яти провідних вищих навчальних закладів Російської Федерації — Московського державного юридичного університету імені О.О. Кутафіна, Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова, Уральської державної юридичної академії, Байкальського державного університету економіки і права, Санкт-Петербурзького державного університету. Налагоджена співпраця з Білоруським державним університетом, Інститутом законодавства Республіки Казахстан, іншими юридичними вузами та установами.

У 2007 році за активної участі кафедри створена громадська організація «Міжнародна асоціація господарського права», метою якої є сприяння всебічному розвитку господарського права в Україні та за її межами. Асоціація об'єднує відомих вчених та практикуючих юристів-господарників України та інших країн. Головою правління цієї організації є А.Г. Бобкова.

Кафедра організує свою роботу з урахуванням того, що завідувач кафедри, професор А.Г. Бобкова є членом науково-консультативної ради при Вищому господарському суді України, заступником голови Науково-методичної комісії з права МОН України; членом Ради розвитку малого підприємництва при Донецькій обласній державній адміністрації; заступником голови спеціалізованої вченої ради Інституту економіко-правових досліджень НАН України, членом спеціалізованої вченої ради Київського національного університету ім. Т. Шевченка; головним редактором фахового наукового журналу «Правничий часопис Донецького університету», членом редакційних колегій п'яти інших наукових журналів, в тому числі «Российского ежегодника предпринимательского (коммерческого) права», «Вісника господарського судочинства».

Важливим напрямом діяльності кафедри є індивідуальна робота з талановитими студентами, виховання майбутнього покоління юристів-господарників. Результати такої роботи проявляються в активній участі та перемогах студентів в різноманітних конкурсах, олімпіадах, змаганнях.

Кожен рік кафедрою господарського права спільно з радою студентського самоврядування проводяться Всеукраїнські змагання з господарського права та процесу ім. С.З. Михайліна. Для участі в цих змаганнях викладачами кафедри готуються команди студентів, які протягом звітного періоду займали призові місця (зокрема, у 2009 році — друге місце, у 2010 — перше місце у номінації «Кращий позивач», у 2012 — друге місце, у 2013 — перше місце у номінації «Кращий позивач»).

Значна увага на кафедрі приділяється посиленню практичної спрямованості навчального процесу. Викладачі кафедри з 2002 року організують практичну підготовку студентів шляхом створення на базі Центру практичного навчання, підприємств і установ м. Донецька, інтернатур, юридичних клінік, де студенти оволодівають практичними навичками та вміннями, необхідними для подальшої роботи за господарсько-правовою спеціалізацією.

Стратегічним напрямками розвитку кафедри є:

підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців-правознавців, виховання гармонійно розвинених осіб, здатних до майбутньої професійної діяльності; забезпечення високої якості підготовки та перепідготовки професорсько-викладацького складу, зорієнтованого на здійснення освітньої діяльності на сучасному рівні з урахуванням вимог сьогодення;

участь у збереженні контингенту студентів, шляхом організації та проведення професійної орієнтаційної роботи серед випускників шкіл, студентів та випускників інших ВНЗ.

Сьогодні колектив кафедри з оптимізмом дивиться у майбутнє і продовжує докладати зусиль для досягнення нових результатів у науці і навчальному процесі, забезпеченні якісної підготовки висококваліфікованих юристів-господарників, здатних до майбутньої професійної діяльності.